SAMPLE QUESTION PAPER

SANSKRIT
Part III Sastra Optional

www.StudyGuideIndia.com

1) Design
2) Blue Print
3) Question Text
4) Answer Key
5) Questionwise Analysis

मानसिकप्रक्रियाः

1. परिचितविषयमनुस्मरति।
2. साजात्यान् वैजात्यान् च विवेचयति।
3. कार्यकारणबन्धमवगच्छति।
4. आशयान् वर्गीकरोति।
5. आशयान् धारणाश्च रूपवत्करोति।
6. स्वमतानुसारं व्याख्याते।
7. आशयान् अवगतविषयाश्च नूतनसन्दर्भे प्रयुङ्क्ते।
8. अवगतान् आशयान् विविधव्यवहाररूपेण प्रकटयति।
9. ऊहं करोति भावयति च।
10. सृजनात्मकतया चिन्तयति।
11. विमर्शनबुद्ध्या चिन्तयति।
12. सयुक्तिकं चिन्तयति।
13. मूल्यनिर्णयं करोति।

www.StudyGuideIndia.com

Weightage to Content

क्रमसंख्या	विभागः	संख्याः	अङ्काः	प्रतिशतं
१	लघुसिद्धान्तकौमुदी	13	40	50
२	तर्कसंग्रहदीपिका	13	40	50
	आहत्य	26	80	100

www.StudyGuideIndia.com

Weightage to Type of Questions

क्रमसंख्या	विभागः	प्रश्नानां संख्याः	अङ्काः	प्रतिशतम्
१	वस्तुनिष्ठम्	8	16	20
२	लघूत्तरम्	16	48	60
३	उपन्यासः	2	16	20
	आहत्य	26	80	100

Blue Print

क्रमसंख्या	विभागः	प्रश्नमातृका			आहत्य
		वस्तुनिष्ठम्	लघूत्तरम्	उपन्यासः	
1	लघुस्द्धान्तकौमुदी	**8 (4)**	**24 (8)**	**8 (1)**	**40 (13)**
2	तर्कसंग्रहदीपिका	**8 (4)**	**24 (8)**	**8 (1)**	**40 (13)**
	आहत्य	**16 (8)**	**48 (16)**	**16 (2)**	**80 (26)**

www.StudyGuideIndia.com

(Total No. of pages: 4)

HIGHER SECONDARY COURSE
SAMPLE QUESTION PAPER

SANSKRIT (SASTRA)
Part - III - Paper - II

(लघुसिद्धान्तकौमुदी तर्कसंग्रहदीपिका च)

Std-XII

Marks - 80
Time : 2½ hrs

क विभागः
लघुसिद्धान्तकौमुदी

www.StudyGuideIndia.com

1 अधः प्रदत्तेषु संज्ञाविधायकसूत्राणि चित्वा लिखत

क. यूस्त्र्याख्यौ नदी   ख. ओ सुपि

ग. वर्षाभ्वश्च   ध. गतिश्च   2

2. अधः प्रदत्रवु सप्तमीविभक्तेः कः कः विभागः वर्तते

1. मोक्षे इच्छाऽस्ति   2. याचकः भूमौ शेते।   2

3. टाङसिङसामिनात्स्याः इति सूत्रेण किं किं विधीयते? द्वयोः उदाहरणं लिखत   2

4. अधः प्रदत्तानि वाक्यानि पठन्तु

1. गां दोग्धि पयः।

2. बलिं याचते वसुधां।

अत्र अधोरेखाङ्कितपदानां द्वितीया विभक्तिः कथम्?   2

5. 'आचार्यस्य स्त्री' इत्यर्थे आचार्याणीति रूपं न साधु-
सोदाहरणं साधुरूपं निष्पादयत।   3

6. 'दिक्संख्येसंज्ञायाम्' इति सूत्रं समर्थयत।   3

7. यूस्त्र्याख्यौ नदीति सूत्रेण नदीसंज्ञा विधाने कृते प्रथमलिङ्गग्रहणं चेति वार्तिकं तदुपरि विधीयते? किमर्थम्?   3

8. मधु शब्दस्य तृतीयैकवचनरूपं किं? रूपनिष्पादनं कुरुत।   3

9. उपगेपेन उपगेपे इंति रूपद्वयं साधु। परन्तु उपगोपात् इति रूपं साधुवा न वा? विमृशत। 3

10. यथोत्तरं मुनीनां प्रमाण्यं इति उक्तिः शास्त्रे साधु वा न वा? एतदनुसृत्य सूत्रादुपरि वार्तिकस्य च प्रामाण्यं वर्तते वा न वा? विमृशत

11. डीप् डीष् डीन् इत्येतेषां प्रत्ययानां प्रवृत्तिः कथमिति सोदाहरणं वदत? 3

12. वारिशब्दस्य तृतीयैकवचने वारिणा इति रूपम्। तत्र रिक्तस्थानानि पूरयत

वारि	स्वौजसमौट् ....
वारि इना	....
वारिणा	....

3

13. रमाशब्दनिष्पादनावसरे रमा सु इत्यस्येकारलोपात्परं स् इत्यस्यपृक्तसंज्ञां विधीय एकेन छात्रेण तल्लोपं कृत्वा रमा शब्दः निष्पादितः। इतरेण हलन्त्यमिति सूत्रेण च। सोऽपि रमाशब्दं निष्पादयति। अत्र कस्य मतम् समीचीनम्? सोदाहरणं समर्थयत।

ख विभागः
तर्कसंग्रहदीपिका

1. "ऋग्यजुस्सामाथर्वः चतुर्वेदाः" अत्र चतुष्कसंघा सूचकस्य चतुरिति पदस्य प्रयोजनं पञ्चादिभिः व्यावृत्यर्थं एव - उक्तिमिमां न्यायशास्त्रानुसारेण विमृशत। 2

2. गन्धवती पृथिवी इति लक्षणे उपाधिः कः? उपाधिरहितं कृत्वा लक्षणपरिष्कारः कथम्? 2

3. अधः प्रदत्तं श्लोकं सम्यक् पठतु।

    इन्द्रनीले न रागोऽस्ति
    पद्मरागे न नीलिमा
    उभयं मयि सन्तति
    हन्त! गुञ्जा विजृम्भते!

    अत्र सूचिताः अभावः कः। तस्य लक्षणं अत्र कथं युज्यते? 2

4. अधः प्रदत्तानि वाक्यानि क्रमीकुरुत?

    क. द्वयणुकोत्पतिः ख. त्र्यणुकोत्पतिः
    ग. ईश्वरेच्छा घ. परमाणुषु संयोगानुकूलिका क्रिया
    ङ. द्वयणुकत्रयसंयोगः च. परमाणुद्वयसंयोगः। 2

5. सुवर्णं तैजसमिति नैय्यायिकानां मतम्। सुवर्णं पार्थिवमेवेति पूर्वपक्षः। भवतां अभिप्रायः कः? सहेतुकं समर्थयत। 3

www.StudyGuideIndia.com

6. “व्यावृत्तिर्व्यवहारो वा लक्षणस्य प्रयोजनम्” - कारिका एषा पृथिती लक्षणे युज्यते वा न वा? समर्थयत? 3

7. न्यायशास्त्रानुसारी ईश्वरलक्षणं किं? तल्लक्षणस्य योगिमतानुसार ईश्वरलक्षणेन सह तुलयतु। 3

8. अधः प्रदत्तं प्रमाणकं (Graph) पश्यतु। प्रश्नान् उत्तरयतु।

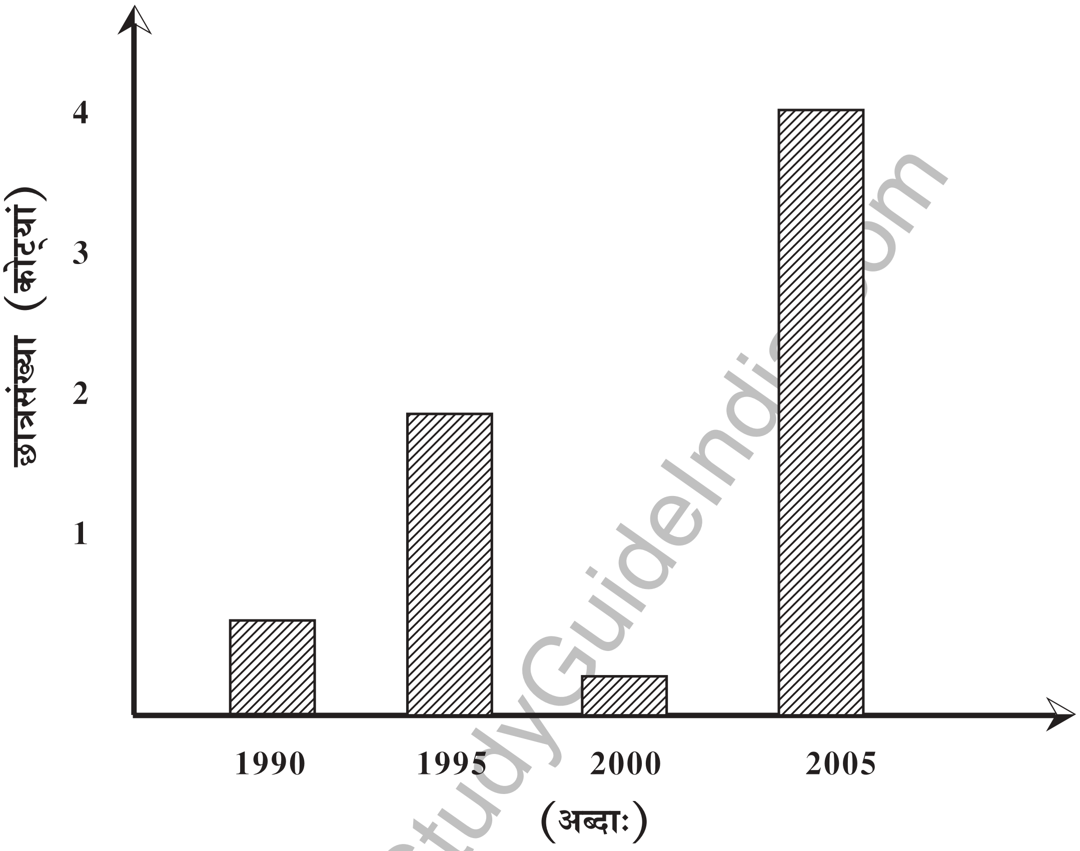

www.StudyGuideIndia.com

क. 2006 अपेक्ष्य कस्या परत्वम्?

ख. 2005 अपेक्ष्य कस्या अपरत्वम्?

ग. 1995 अपेक्ष्य परं अपरं च विवेचयत? 3

9. अधः प्रदत्तं पट्टिकां दृ्टा रिक्तस्थानं पूरयत -

ग्रन्थनाम	मङ्गलं	समाप्रिः	बन्धः
इन्दुलेखा	नास्ति	अस्ति	....
पञ्चपादिका	अस्ति	नास्ति	अन्वयव्यभिचारः
शारदा	नास्ति	नास्ति	....
शाकुन्तलम्	अस्ति	अस्ति	(अन्वयसहचारः)

3

10. यशोदायाः गानं श्रुत्वा पूतना नन्दगृहं आजगाम।

1. गानश्रवणे कः सन्निकर्षः?

2. गानश्रवणप्रकारं न्यायशास्त्रदिशा विशदयत? 3

11. कश्चनानुमानस्य पञ्चावयवाः रामानुजेन एवं लिखिताः। तान् पठित्वा प्रश्नानां उत्तराणि लिखत?

प्रतिज्ञा -

तस्मात् प्रपञ्चोऽनित्यः

हेतु - तथा चायम्

निगमनं - यत् यत् कृतकं तत्तदनित्यम्।

उदाहरणं - कृतकत्वात्।

उपनयम् - प्रपञ्चोऽनित्यः।

1. पञ्चावयवाः क्रमीकुरुत।

2. अत्र सूचितमनुमानस्वरुपं किं?

3. अत्रस्थव्याप्तेः व्यतिरेकस्वरुपं लिखत? 3

12. अधः प्रदत्तेषु अनुमानेषु हेतवः सद्धेतवः वा न वा? हेत्वाभासाश्चेत् विविच्य लिखत?

1. अहं ब्रह्मज्ञानिः ब्रह्मसाक्षात्कृतत्वात् यथाऽहम्।

2. अचलोऽयं नित्यः ईश्वरकृतकत्वात् यथा शरीरम्।

3. तस्य शब्दः मया दृष्टः शब्दत्वात् यथा रूपम्। 3

13. "अपक्वं आम्रफलं पक्वं जातं"। अत्र रूपपरिणामः नैय्यायिकदिशा व्याख्यात? 8

www.StudyGuideIndia.com

SCORING KEY

प्रश्नसंख्या	मूल्यनिर्णयसूचकाः	अङ्काः	आहत्य
1	समीचीनस्य एकैकस्य उत्तरस्य एकैकः अङ्क	2	2
2	समीचीनस्य एकैकस्य उत्तरस्य एकैकः अङ्कः	2	2
3	समीचीनस्य एकैकस्य उत्तरस्य एकैकः अङ्कः	2	2
4	समीचीनस्य एकैकस्य उत्तरस्य एकैकः अङ्कः	2	2
5	पूर्णोत्तरस्य त्रयः अङ्काः	3	3
6	पदच्छेदस्यः सूत्रार्थस्य, उदाहरणस्य च एकैकः अङ्कः।	3	3
7	पूर्णोत्तरस्य त्रयः अङ्कः	3	3
8	पूर्णनिष्पादनस्य त्रयः अङ्कः	3	3
9	पूर्णोत्तरस्य पूर्णाङ्काः	3	3
10	पूर्णोत्तरस्य पूर्णाङ्कः	3	3
11	प्रत्येकं उत्तरस्य एकैकः अङ्काः	3	3
12	प्रत्येकं उत्तरस्य एकैकः अङ्काः	3	3
13	पूर्णोत्तरस्य कृते पूर्णाङ्काः	8	8
1	पूर्णोत्तरस्य अङ्कद्वयम्।	2	2
2	एकैकस्य उत्तरस्य एकैकः अङ्कः	2	2
3	अङ्कद्वयम् एकैकस्य।	2	2
4	क्रमीकरणस्य अङ्कद्वयम्	2	2
5	स्वाभिप्रायकथनाय पूर्णाङ्कः	3	3
6	समर्थनस्य कृते पूर्णाङ्काः	3	3
7	लक्षणम् तुलनम्	1 2	1 2
8	एकैकस्य एकैकाङ्काः।	3	3
9	एकैकस्य उत्तरस्य एकैकाङ्काः।	3	3
10	एकैकस्य उत्तरस्य एकैकाङ्काः।	3	3
11	प्रत्येकं उत्तरस्य एकैकाङ्काः।	3	3
12	प्रत्येकं उत्तरस्य एकैकाङ्काः।	3	3
13	पूर्णसमर्थतस्य कृते पूर्णाङ्काः।	8	8

www.StudyGuideIndia.com

प्रश्नापग्रथनम्

प्रश्नसंख्या	उद्देश्यानि	मानसीक प्रक्रिया	प्रश्नस्वरूपम्	अङ्कः	समयः
(क) 1	1	1, 2	वस्तुनिष्ठम्	2	3 mts
2	7	2, 3	वस्तुनिष्ठम्	2	3
3	2	1, 7	वस्तुनिष्ठम्	2	3
4	7	1, 11	वस्तुनिष्ठम्	2	5
5	8	12	ह्रस्वोत्तरम्	3	5
6	9	1	ह्रस्वोत्तरम्	3	5
7	1	3, 4	ह्रस्वोत्तरम्	3	5
8	2	1, 12	ह्रस्वोत्तरम्	3	5
9	9	1, 11	ह्रस्वोत्तरम्	3	5
10	4	1, 11	ह्रस्वोत्तरम्	3	5
11	8	1, 4	ह्रस्वोत्तरम्	3	5
12	5	1, 7	ह्रस्वोत्तरम्	3	5
13	3	1, 10, 11	उपन्यासः	8	22 mts
(ख) 14	3	1, 7	वस्तुनिष्ठम्	2	3
15	3	12	वस्तुनिष्ठम्	2	3
16	5	7, 10	वस्तुनिष्ठम्	2	3
17	7	4	वस्तुनिष्ठम्	2	3
18	6	6, 11	लघूत्तरम्	3	5
19	6	7, 5	लघूत्तरम्	3	5
20	9	5, 12	लघूत्तरम्	3	5
21	12	12	लघूत्तरम्	3	5
22	1	3	लघूत्तरम्	3	5
23	16	7	लघूत्तरम्	3	5
24	25	4, 1, 12	लघूत्तरम्	3	5
25	28	1, 11	लघूत्तरम्	3	5
26	14	1, 7, 10	उपन्यासः	8	22 mts

www.StudyGuideIndia.com